

استفاده از نقوش سنگ مزار آرامستان‌های قدیمی به عنوان الگوهای معماری بومی در طراحی شهری

مریم مینوسپهر^{۱*}، مهرانگیز مظاهری^۲، مجید مقنی‌پور^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهش در هنرهای سنتی دانشگاه علم و هنر،
maryam2422002@yahoo.com

۲- استاد دانشگاه علم و هنر، mazaheriir@yahoo.com

۳- مدرس دانشگاه علم و هنر، mmoghanipoor@yahoo.com

چکیده

پژوهش پیش رو به مطالعه و بررسی نقوش به کار رفته در آرامستان‌های قدیمی دارالسلام شیراز، کوی گاله لار، بستک و بهشت زهرا بندرعباس می‌پردازد. در این مطالعه ابتدا با عکسبرداری از آرامستان‌های منتخب، به بررسی ویژگی سنگ نگاره‌ها به لحاظ فرم، نحوه استقرار، شکل پیکره و ... پرداخته می‌شود. همچنین نقوش سنگ مزارهای موجود در هر آرامستان به کمک نرم افزار corel draw تجزیه و آنالیز آن‌ها انجام شده است. با توجه به نقوش به دست آمده، نقوش به هفت گروه کلی نقوش گیاهی، حیوانی، هندسی و انتزاعی، محرابی، اشیاء و ابزار، انسانی و اجرام آسمانی دسته‌بندی شده است. در نتیجه بررسی صورت گرفته بر روی این آرامستان‌ها، می‌توان چنین اظهار داشت که در سیر حرکتی از شیراز به بندرعباس از تعداد نقوش، زیبایی و ظرافت سنگ مزارها کاسته شده است. همچنین با بررسی وجوه اشتراک و افتراق سنگ مزارها، شاهد تأثیر نقوش آرامستان دارالسلام شیراز به ویژه تصویر درخت سرو بر روی مناطق لار و بندرعباس می‌باشیم. نقش شیر تنها در شهر لار تکرار شده است که بیانگر نمادی سمبلیک برای مردمان فارس است. کمترین میزان حضور نقوش و تفاوت آن (استفاده از نقش ماه) بر روی سنگ مزارهای بستک مشاهده می‌شود که این مهم نیز به علت تفاوت در باورهای مذهبی اهل تسنن مبنی بر عدم تصویرنگاری می‌باشد. با توجه به فرم‌های گرافیکی زیبا و متنوع این نقش و نگاره‌ها، آن‌ها را می‌توان به عنوان الگوهای معماری بومی در هنرهای معاصر از جمله طراحی شهری استفاده کرد.

واژه‌های کلیدی: نقوش، سنگ مزارهای قدیمی، نرم افزار corel draw، الگوی معماری، طراحی شهری

۱- مقدمه

سنگ مزارها را می‌توان یکی از آخرین نشانه‌های هستی و وجودی آدمی در این جهان دانست. سنجایی که هر یک گویای تاریخ زندگی، ایام شادکامی، روزگار ناخوشی و حرفه و پیشه متوفی به همراه آیات و اشعار پورسوز و گداز از سوی بازماندگان برای عزیز از دست رفته می‌باشند و با توجه به نگرش مردمان هر دوره به مسئله مرگ و جاودانگی با نقوشی نمادین و سمبلیک تزیین یافته‌اند. این نقوش علاوه بر زیبایی خود، به بیان اندیشه و احساس آدمی پیرامون مرگ و آخرت می‌پردازند.

پژوهش پیش رو به مطالعه و بررسی نقوش به کار رفته در آرامستان‌های قدیمی جنوب ایران و میزان تأثیر و تأثر نقوش این آرامستان‌ها بر روی یکدیگر می‌پردازد. بدین منظور در مرحله اول شهرهایی از دو